

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด ตำบลขามทะเลสอ
อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวชินารักษ์ นาคประสิทธิ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

นางสาวชินารักษ์ นาคประสิทธิ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน โลกสะอาด ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์นิรวิติ ทาเวียง, 59 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน โลกสะอาด ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการ
จัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายมากที่สุด 2. เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ
ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง 3. เพื่อทราบความเกี่ยวข้องกันอย่าง
เป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ 4. เพื่อทราบ
ศักยภาพภายในชุมชนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานกองทุนหมู่บ้านคณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านและประชากรภายในหมู่บ้าน โดยมีวิธีการวิจัย คือ วิจัยเชิงสำรวจและวิจัยเชิง
คุณภาพ

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหมู่บ้าน โลกสะอาด แบ่งออกเป็น 2 ระบบ
คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า โครงการกองทุน
หมู่บ้านชุมชนมีความเข้าใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเลือกตั้งโครงการ โดยให้ข้อมูล
ที่เป็นจริง ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้าน โลกสะอาดมีสมาชิก 92 คน จำนวนผู้กู้ 53 ราย เป็นเงิน
1,029,500 บาท การชำระคืนเงินกู้ ใช้เวลา 1 ปี ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี ผลการ
ประเมินหน่วยระบบ B พบว่า สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเดิมอยู่ก่อนแล้ว คือ ทำนา
ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ผู้กู้จึงมีความถนัด ชำนาญ และมีความสามารถในอาชีพ จึงทำให้
ประสบความสำเร็จ โดยการนำเงินกู้ไปใช้ได้อย่างถูกวิธี เมื่อครบกำหนดชำระคืนเงินกู้
ผู้กู้ได้ชำระคืนเงินกู้ตรงตามกำหนดเวลาจึงทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ฐานะมั่นคงยิ่งขึ้น ทำให้
ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถอยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ
และการประเมินโครงการของสำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์นิธิวัติ ทาเวียง)

กรรมการสอบ

(อาจารย์นิธิวัติ ทาเวียง)

(อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสน์)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

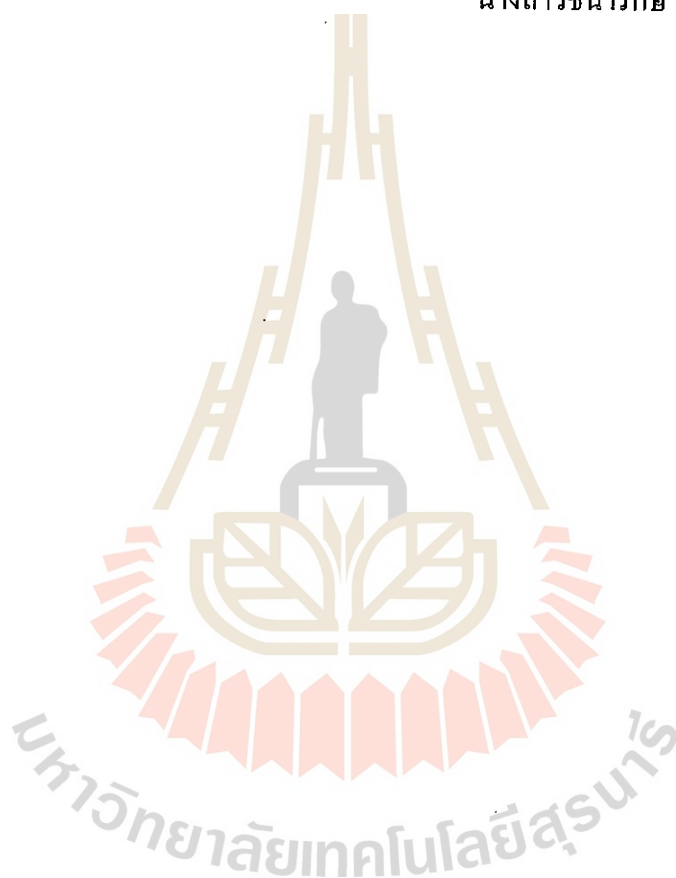
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

25 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จ ได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ และ เพื่อนบัณฑิตอาสา ตำบล
ขามทะเลสอ ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

นางสาวชินารักษ์ นาคประสิทธิ์

สารบัญ

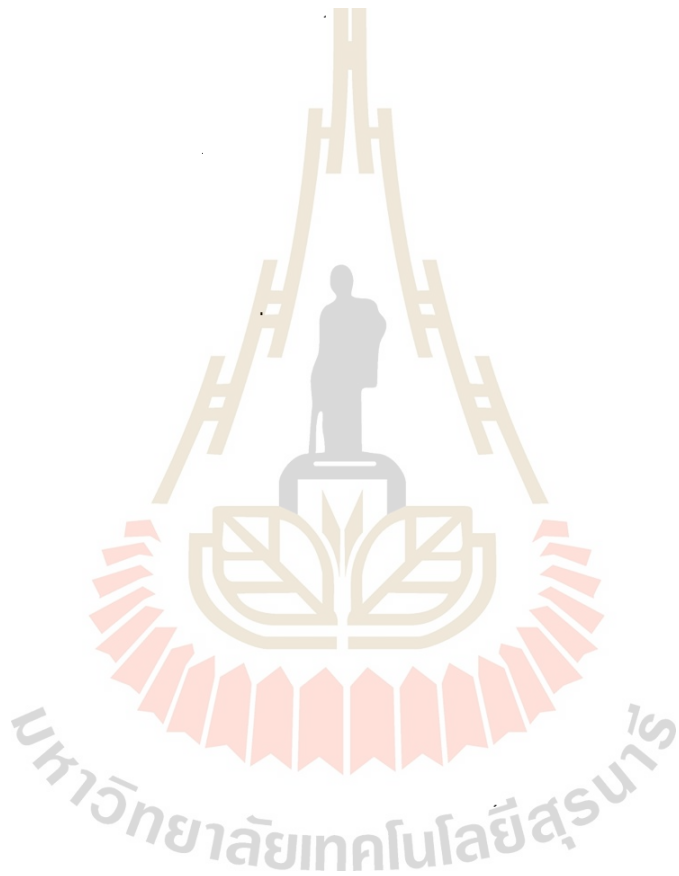
หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	1
4. วิธีดำเนินการ.....	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	2
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	3
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	3
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	4
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	5
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบชีพวิถีโมเดล.....	13
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	15
9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ.....	16

บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	30
1.	วิธีการประเมินโครงการ.....	30
2.	ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	30
3.	ตัวแปร และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	31
4.	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	33
5.	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
6.	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
บทที่ 4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	35
1.	ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	35
2.	ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม.....	43
3.	ผลการประเมินวาทะเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	46
4.	ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	47
5.	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	47
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	49
1.	สรุปผล อภิปรายผล.....	49
2.	ข้อเสนอแนะ.....	51
บรรณานุกรม.....		53
ภาคผนวก.....		55

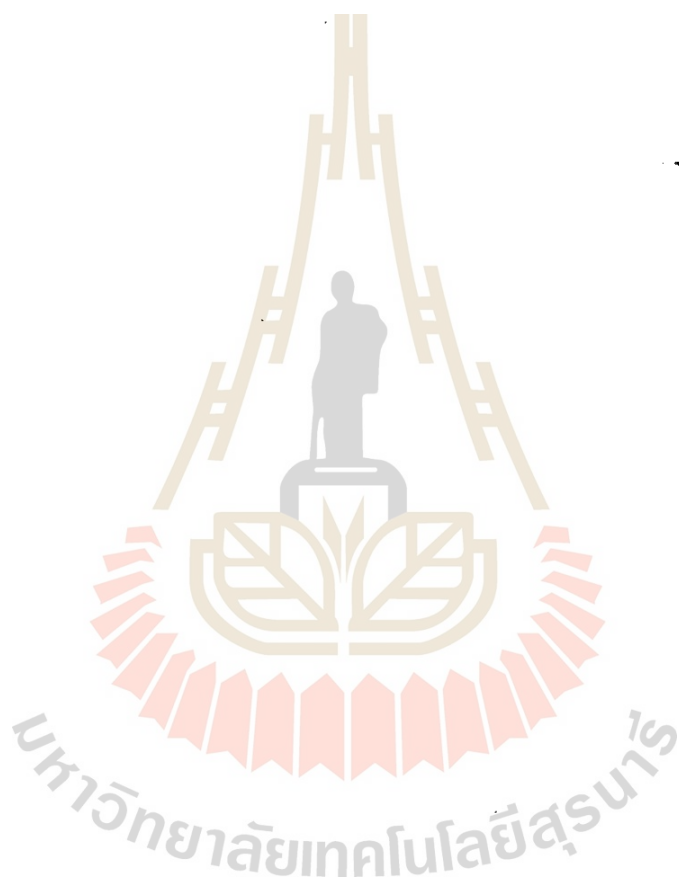
สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. แผนภาพที่ 1 แสดงการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	31
2. แผนภาพที่ 2 แสดงวัฏจักรความยากจน.....	35

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน.....	40
2. การจำแนกช่วงอายุของประชากรในหมู่บ้าน.....	42

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่า และภูมิปัญญาของตนเองมีการถือผู้ถือโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชนเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

ดังนั้น การที่ทางรัฐบาลจะสามารถทราบถึงสถานะกองทุนของแต่ละหมู่บ้านและชุมชนว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนมากน้อยเพียงใดจึงได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนโดยส่งนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและประเมิน โครงการเจ้าประจำแต่ละหมู่บ้านเพื่อประเมินโครงการและรวบรวมเป็นรายงาน โดยนำเสนอในรูปแบบบริบทแต่ละบริบทแล้วสรุปในรูปแบบของ สารนิพนธ์

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อทราบความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. เพื่อทราบศักยภาพในชุมชน

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิด ที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีโมเดล” ตามที่กำหนดไว้ในหลักฐาน ประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยที่อักษรมีความหมายดังนี้

- C ย่อมาจาก Context คือ บริบทของหน่วยงาน
- I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิตของระบบ

4. วิธีดำเนินการ

- ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด
- ขั้นที่ 3 ใช้ซีพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกต
- ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาพิจารณาวิธีการวิเคราะห์ตามลักษณะของข้อมูล และการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสม ในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเภท
- ขั้นที่ 6 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปข้อมูล โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอผลการวิเคราะห์ แปลความ และสรุปผลในรูปแบบที่เหมาะสม

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการ กองทุนหมู่บ้าน
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
3. ได้ทราบความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. ได้ทราบศักยภาพภายในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านโคกสะออน หมู่ที่ 6 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก อีกทั้ง เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ

4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลาง

ในการพัฒนา

4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน นอกจากนี้ยังมีปรัชญาสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5 ประการ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชน ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาส

4. เชื่อมโยงการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนราชการ เอกชน และประชาสังคม

5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชน ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของ

3. ตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณเลขชาติการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการเลขชาติการ นายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่งหากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้ใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย

4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
6. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับ เป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองและกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้

ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน

ได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะเข้าไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุม และวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ได้เข้าประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาการเข้าประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เนื่องจากมีการแก้ไขในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในข้อ 16 วรรคหนึ่งแห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คนแต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย กรรมการทั้งชายและหญิง ในสัดส่วนเท่าเทียมกัน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองและต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17 ”

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 41 วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจงทำความเข้าใจเตรียมความพร้อมและดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม ”

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติ

ที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- 1) เป็นผู้ซึ่งอยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปีก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- 3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่คิดการพินัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานนุก

7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4. แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมี วัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้าน ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้อง มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน เพื่อทราบจำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน การ ประกอบอาชีพและรายได้ของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ส่วนที่สอง คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการได้มาซึ่งคณะกรรมการ กองทุน

ส่วนที่สาม การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน เพื่อทราบเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ สำหรับใช้ในการดำเนินการกองทุน

ส่วนที่สี่ ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเงินทุนในการดำเนินการ กองทุนและกำลังคนในการดำเนินการ

ส่วนที่ห้า แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อทราบเกี่ยวกับวิธีการ หลักเกณฑ์ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกองทุน 1 ล้านบาท

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านโคกสะอาด หมู่ 6 ต.ขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง เลขที่ 73 หมู่ที่ 6 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ วัตถุประสงค์

1.1 ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามระเบียบ และนโยบาย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

1.2 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในหมู่บ้าน สำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชน

1.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

หมู่ 6

1.4 ดำเนินการรับฝากเงิน โดยสัจจะของมวลสมาชิก ในหมู่บ้านโลกสะอาด

1.5 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1.5.1 เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์

1.5.2 เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว

1.5.3 เป็นคนรู้จักสามัคคี

1.5.4 เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข

1.6 เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1.6.1 เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ

1.6.2 เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา

1.6.3 เป็นคนเก่งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน

1.6.4 เป็นคนเก่งงาน ขยันการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

2. แหล่งที่มาของกองทุน

2.1 เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้

2.2 เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้

2.3 เงินกู้ยืม

2.4 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้

2.5 เงินค่าหุ้น

2.6 เงินฝากสัจจะ

2.7 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

2.8 เงินสมทบจากกลุ่ม หรือองค์กรสมาชิกอื่นมอบให้ หรือกู้ยืม

2.9 เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือ

ภาระผูกพันอื่นใด

3. คุณสมบัติของสมาชิก

3.1 เป็นบุคคลธรรมดา มีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านโลกสะอาด หมู่ 6 ตำบล
ขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

3.2 มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

4. การพิจารณาการสมัครเข้าเป็นสมาชิก

4.1 ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน

4.2 มีคุณสมบัติตามข้อ 11 สามารถยื่นสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัคร

4.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใด เข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

4.4 เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติตามข้อ 11 และเห็นควรรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากตั้งจะภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

5. การพ้นสภาพการเป็นสมาชิก

5.1 ตาย

5.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

5.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลตั้งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

5.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของ

ผู้ร่วมประชุม

5.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือ ไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าประการใด

5.6 จงใจปกปิดความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

5.7 นำทรัพย์สินของกองทุน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้

5.8 มีลักษณะหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 11

5.9 สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใด ๆ กับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกัน อาจลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนได้ โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุน เพื่อพิจารณาอนุญาต และให้ขาดจากการเป็นสมาชิกในวันที่กรรมการกองทุนดำเนินการอนุญาต

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุน แต่งตั้งผู้แทนกรรมการอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนทราบโดยเร็ว ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณ และสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาแต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้จะต้องนำไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี

7. เมื่อผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน หรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้กุนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้ โดยทันที ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงิน พ้นจากสมาชิกภายในระยะเวลาสามสิบวันหลักจากวันยกเลิกสัญญา

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

7.1 รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล ของจำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), 2528 : 185 – 190) ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ ผลการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน และเพื่อเป็นรายงานสะสมถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

7.2 รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล (เขาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี, 2542 : 46-60) มีดังนี้

1. Context Evaluation การประเมินเนื้อความ เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารอันจะนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ โดยนักประเมินผลจะจัดการรวบรวมข้อมูลให้กับหัวหน้าโครงการ เป็นต้นว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยวางแผนโครงการให้เป็นไปตามความต้องการ

2. Input Evaluation การประเมินตัวป้อน เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสม หรือมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยความสะดวกให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการ

3. Process Evaluation การประเมินผลกระบวนการ การประเมินผลประเภทนี้จะทำหน้าที่ต่อจาก Context และ Input evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาข่าวสารที่จะเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติ สำหรับโครงการว่าจะดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้อย่างไร

4. Product Evaluation การประเมินผลผลิต วัตถุประสงค์ของการประเมินผลประเภทนี้ คือ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างไร การประเมินผลประเภทนี้อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐานที่เลือกไว้ นอกจากนั้น อาจอาศัยรายงานการประเมินผลจากข้อมูลที่ได้จาก Context Input และ Process evaluation

7.3 รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล (รัศนะ บัวสนธิ, 2540 : 110 – 111) มีดังนี้

1. Context Evaluation การประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ ซึ่งหมายถึงการประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการ แต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคม และการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. Input Evaluation การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึงการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณ และแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่ และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

3. Process Evaluation การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. Product Evaluation การประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป หรือเพื่อล้มเลิกโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ “ซิฟฟ์โมเดล” ดังกล่าวแล้ว

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนโดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริม การพัฒนาและตรงตามวิสัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะ บัณฑิตในหมู่บ้านชุมชน
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการ บริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้ง ข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพเป้าหมาย
5. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
6. ให้บัณฑิตได้ยกระดับฐานะการศึกษา และมีศักยภาพด้านการบริหาร โครงการ จำนวน 74,881 คน
7. มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุน รวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

การดำเนินงาน

1. ประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ จำนวน 74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน

2. จัดทำหลักสูตร “การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ร่วมกับบุคลากรจากกระทรวงการศึกษธิการ ได้แก่ สำนักสภาสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน และทบวงมหาวิทยาลัย

9.หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ได้รวบรวมและนำข้อมูลจากชุดวิชาการวิจัยชุมชน สรุปเนื้อหาได้ดังนี้

9.1การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชน หรือชุมชน สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของคนนอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกันและปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนร่วมในการการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปโดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

(ปารีชาติ วลัยเสถียร 2542 : 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรของชุมชนอันก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมืองการบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้จากกล่าวได้ว่า เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้ลึกค้อยอำนาจกว่า หรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่า เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจการบางส่วนเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่ การกำหนดอำนาจความต้องการ การตัดสินใจแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

อลิน รพีพัฒน์ (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดหา และพิจารณาแนวทางวิธีการ

ในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมในการพัฒนา

บัณฑร อ่อนคำ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือ จากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนการที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมการประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีการมีส่วนร่วม

(นเรศ สงเคราะห์สุข 2541 : 113-114) ได้สรุปยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประเภท คือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1.1 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

1.3 ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

1.4 ลงมือปฏิบัติจริง

1.5 ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย

2.1 แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.2 สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

2.3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีศักยภาพมีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดี ชุมชนทุกคนใฝ่เรียนมุ่งพัฒนาตนเองให้มีพลังความคิด พลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองทุกด้านรู้จัก

วางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพมีสันติสุข และมีคุณธรรมนำชีวิต

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเอง และชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชนผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชน ที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบสำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิดร่วมตัดสินใจดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหา และพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกของชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด
9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2541 : 14 – 17) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนี้จะทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ร่วมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) แสดงถึงความภักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงเห่น มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน
4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุข จิตใจ เยือกเย็น

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

1. การจัดองค์กร และการบริหารจัดการ
2. อุคมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม
3. ทุน
4. มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
5. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง
6. เครือข่ายความร่วมมือ
7. การยอมรับจากสังคมภายนอก

เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

(สัมพันธ์ เศรษฐกิจ, 2538 : 6) องค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่เกิดจากการร่วมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนรูปแบบการรวมกลุ่มของชาวบ้านหลายรูปแบบ บางองค์กรเกิดจากการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยรัฐ หรือไม่เป็นทางการ โดยองค์กรพัฒนาชุมชน ดังรูปแบบองค์กรชาวบ้านจึงมีหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

1. องค์กรชาวบ้านที่ทางราชการจัดตั้ง มีหลากหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล มูลนิธิ และสมาคม เป็นต้น องค์กรเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่ กฎหมาย กฎระเบียบ ทางราชการ การกำกับดูแล และให้การสนับสนุนส่วนใหญ่ต้องทำการจดทะเบียนต่อทางราชการ
2. องค์กรชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการ มักมีชื่อเรียกเป็นกลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวกันทำกิจกรรม พัฒนาต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผักปลอดสารพิษ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มักมีกฎระเบียบไม่มากนัก และไม่ขึ้นต่อทางราชการ หรือเอกชนที่เข้าไปจัดตั้ง แต่จะขึ้นอยู่ด้วยความสมัครใจ และการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเอง จึงค่อนข้างมีอิสระ และมักจะจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรตามเนื้อหาของงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินงาน
3. องค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายอาจเป็นองค์กรที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นเอง หรือมีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีหน่วยงานราชการเข้าไปสนับสนุนการรวมกิจกรรมที่คล้าย ๆ กัน เป็นกลุ่มก้อน หรือรวมปัญหาหลาย ๆ ปัญหาเข้าด้วยกัน เช่น ปัญหาจากนโยบายรัฐ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

4. องค์กรชาวบ้านที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเอง โดยไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน แต่จะมีการยอมรับผู้นำคนใดคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหัวหน้า และยอมรับฟังคำสั่งต่าง ๆ เช่น การรวมตัวเพื่อดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

การเรียนรู้ในชุมชน

(ประเวศ วุฒิ 2536 : 32) กล่าวว่า ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคม หรือชุมชนนั้น ไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายถึง การเรียนรู้จากการดำรงชีวิตและต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทั้งหมด (Education For All) กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง และทั้งหมดของสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ (All For Education) ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่มีใจจำกัดอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่กิจกรรมและทรัพยากรทุกประเภทในสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ กล่าวคือ ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ธนาคาร โรงพยาบาล หรือหน่วยงานใด ๆ ของสังคมต้องเป็นสถาบันของการเรียนรู้และควรมีการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ (ประเวศ วุฒิ 2536 : 15) ได้กล่าวถึง การเกิดการเรียนรู้ของชุมชนว่าต้องเป็นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกัน (Interactive learning through action) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง (Learning by doing) ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาที่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการเอาชนะความยากในการพัฒนาสังคมได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถช่วยยกระดับสติปัญญาของประชาชนและชุมชนได้นั้นจะต้องมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเอง

(ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ 2539 : 255) โดยสรุปว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนได้แก่

1. การศึกษาดูงาน เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลใหม่อันนำมาซึ่งการสร้างภูมิปัญญา
2. เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือในการ “ระดมสมอง” ของชาวบ้านในการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ร่วมกัน และในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมจากกันและกัน ทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชนอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น เวทีเพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานเวทีเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และข้อมูลใหม่เวทีเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น

9.3 ประชาคม

การประชาคมเป็นเทคนิค และวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งเทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. การจัดเวทีประชาคม

เวทีประชาคม คือ พื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถพบปะรวมตัวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถกแถลงข้อมูลความคิดเห็นคุณค่า อุดมการณ์

ปัญหา วางแผน ทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชน อาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการการพูดคุยในเวทีประชาคม เป็นบรรยากาศของความ ร่วมมือ มิตรภาพ และสัมพันธ์ภาพ ที่เท่าเทียมกัน เกิดความกลมกลืนสมานฉันท์ (Harmony)

บทบาทผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม

1. ช่วยค้นหาข้อมูล ให้ข้อมูลประสบการณ์ความคิด
2. ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลประมวลความคิดรวบยอดสรุป
3. ร่วมรับผิดชอบการจัดการแลกเปลี่ยนในเวทีให้เป็นไปตาม

กำหนด

4. ค้นหาความคิดร่วมกลุ่ม
5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นชอบหมายภารกิจ

นำไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนในการจัดเวทีประชาคม ประกอบด้วย

1. วิธีการ
2. ผู้เข้าร่วมเวที
3. แบบที่ต้องรายงาน
4. ประเด็นในการจัดเวที
5. เทคนิคในการจัดเวที
6. ข้อพึงคำนึงในการจัดเวทีประชาคม

2. เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C. (Future search conference)

เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C. เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ ของผู้แทนกลุ่มหลายประเภทหลายระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันกับเรื่องนั้นมาทำงานร่วมกัน วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ อดีต - ปัจจุบัน ที่เชื่อมโยง และมีผลกระทบถึงอนาคต

2. เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อลงมติและสร้างพันธกรณีในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคต

ร่วมกัน

4. เพื่อรวบรวมแนวความคิดความเข้าใจและวางแผนปฏิบัติการใน

อนาคตร่วมกัน

ขั้นตอน ของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน

1. เส้นแบ่งเวลา (Time line)
2. เข้าใจอดีต (Understanding the Past)
3. การหยั่งเห็น (Insight)
4. การสร้างแผนที่ความคิด (Mind Map)
5. มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holder Perspectives)
6. ความภาคภูมิใจ-ความเสียใจ (Pounds and Sorries)
7. การสังเคราะห์ (Synthesis)
8. การทำเป็นละคร (Dramatization)
9. การนำเสนอละคร (Presentation of Dramatizations)
10. ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ (Common and Promising Ideas)
11. แผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (Action Plans – Individuals)
12. แผนปฏิบัติการกลุ่มสนใจ (Action Plans Self – Selected Group)
13. แผนปฏิบัติการกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Action Plans Stakeholder Group)

3. แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

แผนที่ความคิดเป็นเครื่องมือสำคัญในการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการดำเนินการประชุมให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ประโยชน์ของแผนที่ความคิดในการประชุมอย่างสร้างสรรค์ คือ

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ครบถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการบันทึกข้อมูล หรือเรื่องราวที่คนนำเสนอที่ประชุมลงบนเอกสารอย่างชัดเจน
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้น ตลอดจนสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของบุคคลที่ชอบสีสันต่าง ๆ ขึ้น

4. A-I-C (Appreciation – Influence – Control)

A-I-C เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา จิตความสามารถ ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ งานที่ได้จากการประชุมจากความคิดของคนทุกคน โครงการกระบวนการ F.S.C จะคล้ายคลึงกับ A-I-C ลำดับขั้นตอนไม่ซับซ้อนเท่า F.S.C. กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อสะท้อนประสบการณ์ในอดีต สภาพปัจจุบันกับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของคนก่อนนำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว

ความหมายของ A-I-C

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชมความคิดเห็นความรู้สึกของสมาชิกด้วยความเข้าใจในประสบการณ์สภาพและขีดจำกัดของสมาชิก

I-Influence คือ การใช้ประสบการณ์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วม หรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มสมาชิก

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์วิธีสำคัญมากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียด เพื่อให้ปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมายรวมของกลุ่ม

ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เข้าใจอดีต ทบทวนงาน
2. เข้าใจสภาพ สถานการณ์ปัจจุบัน
3. นำเข้าเสนอให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน
4. เป้าหมายอนาคตที่ปรารถนา
5. วิสัยทัศน์ร่วม
6. แนวทางสู่วิสัยทัศน์ร่วม
7. วิเคราะห์จำแนกจัดลำดับแนวทางสู่วิสัยทัศน์
8. เลือกแนวทางที่สมควรใจจะทำ
9. ทำแผนปฏิบัติการ
10. เสนอแผนการปฏิบัติการ

9.4 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน และสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นในอนาคตได้ด้วย นอกจากนี้ จะต้องครอบคลุมมาตรการ การรักษามรดกทางทรัพยากรปกป้องสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับท้องถิ่น การพัฒนาที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแท้จริงภายในระดับยนิเวศน์วิทยา ที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งนี้ต้องควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปรับระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กร ปรับประสิทธิภาพทางเทคนิค และเขาว์ปัญญา

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สรุปย่อและคัดลอกบางส่วนมาจากหนังสือเขียนโดย ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์ ชื่อทฤษฎีและกลยุทธ์พัฒนาสังคม (ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์, 2543 : 80-87)

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดสามารถจะสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักต่อไปนี้

1. ประเด็นที่ว่าเป็นที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน

2. หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

- 2.1 หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้นคนที่ช่วยตนเองและพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

- 2.2 หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงไล่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้จนเกิดการพัฒนาคน และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

- 2.3 การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ใกล้ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ใกล้ตัวเป็นการใช้เงินมากและอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

2.4 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดปัญญาที่สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

2.5 วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของไทยที่ดีงาม และผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป เป็นการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นล่มสลายทำให้ทั้งเข้มแข็งและยั่งยืน

2.6 ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำให้รูปของ 1 โครงการ มีลักษณะเป็น 1 หน่วยระบบมีผลผลิตที่คาดหวังมีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้น อย่างเป็นระบบเมื่อโครงการดำเนินไปแล้วสามารถประเมินผล และประสิทธิภาพได้

2.7 การประสานงานเป็นหน่วยงานของราชการ และเอกชนจะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา ถ้าทุกหน่วยงานของราชการและเอกชนสามารถประสานงานให้ความร่วมมือกันได้อย่างดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.8 การทำงานเชิงรุกเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น ในการทำงานเชิงรุกนั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นจะร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.9 ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว จะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือคุณธรรม และศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องทำควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ

2.10 การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นไทย เทคโนโลยีที่คืนนั้น จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคน แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.5 ธุรกิจชุมชน

(ปาริชาติ วลัยเสถียร, อ่างแก้ว, หน้า96-98)ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม และช่วยดำเนินงานบางส่วน หรือทั้งหมดโดยประสาน

ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้เกิดการสร้างงาน การลงทุน การหมุนเวียนเงินทุนภายในประเทศ ธุรกิจชุมชนมีการบริหารงานอิสระ ใช้เงินลงทุนไม่มากนัก ในตอนต้นเน้นการสร้างงานในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก และสามารถบริหารงานได้ตลอดตัว จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระ สนใจศึกษาแนวทางประกอบอาชีพธุรกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น รัฐบาลให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผ่านกองทุนหมู่บ้าน เป็นที่สังเกตเห็นกันทั่วไปทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเขตอำเภอเมือง อำเภอเล็ก อำเภอใหญ่ ตำบล หมู่บ้าน หรือแม้แต่เมืองหลวง จะพบว่า มีธุรกิจชุมชนอยู่หลายแบบ เช่น ธุรกิจแปรรูป ร้านขายของท้องถิ่น หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน

การจัดการธุรกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงานอาสาสมัครของเอกชน
3. โครงการหลวง
4. บ-ว-ร. (บ้าน-วัด-โรงเรียน)

ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งในระยะยาว ก็ต่อเมื่อธุรกิจมีผลผลิตและมีรายได้เข้ามาสม่ำเสมอ เนื่องจากสามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดเวลา คนในชุมชนไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานต่างถิ่น การวางแผนจัดการธุรกิจชุมชน ควรเริ่มจากการจัดการตลาดสมัยใหม่ ด้วยการแบ่งตลาดผู้บริโภคออกเป็นส่วน ทำการตลาดเป้าหมาย การวางแผนตำแหน่งสินค้าในท้องตลาด นำแผนการตลาดสมัยใหม่มาใช้ เป็นต้นว่า การจัดการส่วนผสมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และการนำเสนอคุณค่าสินค้าของแต่ละชุมชนให้เป็นที่ประทับใจของลูกค้าตลอดไป โดยไม่มุ่งที่กำไรเพียงด้านเดียว แต่ควรมุ่งให้ชุมชนเข้มแข็ง และพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญที่สุดของการจัดการธุรกิจชุมชน

9.6 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การทำบัญชีและรายงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ได้จัดทำขึ้นเป็นแนวทางในการควบคุมการทำบัญชีกองทุน ของคณะกรรมการกองทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำบัญชีกองทุน สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และให้คณะกรรมการกองทุนใช้เป็นแนวทางในการตรวจ

การทำบัญชีและรายงาน

ให้จัดทำบัญชีและรายงานแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ด้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงินให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รับผิดชอบบริหารจัดการเงินกองทุน ใช้ควบคุมการรับ – จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินประจำเดือนและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิก และสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน
3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุน ส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบ และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบพร้อมกับประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ด้านบาท การรับเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับ เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภท เข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน 1 ด้านบาท การจ่ายเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุม และจ่ายเงินสด และการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารหรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ

วิธีการทำบัญชีกองทุนสำหรับกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน

การจัดทำบัญชีอย่างน้อยต้องมีสมุดบัญชี ทะเบียนและรายงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียดการรับและการจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย

1.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม) การรับเงินกองทุนทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับเพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม) การจ่ายเงินทุกกรณีที่จ่ายจากกองทุนเงินออม จะต้องนำมาลงบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสด และจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับ หรือผู้มีสิทธิ

2. ทะเบียนประกอบด้วย

2.1 ทะเบียนคุมค่าของกู้ ใช้บันทึกรายละเอียด เกี่ยวกับจำนวนผู้มายื่นค่าของกู้ (ตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด) เพื่อสรุปวงเงินที่ขอกู้และวงเงินที่คณะกรรมการกองทุนอนุมัติให้กู้ในแต่ละเดือนแต่ละปี

2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายครัว ใช้บันทึกควบคุมลูกหนี้เงินกู้รายครัว เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและติดตามหนี้โดยแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ของลูกหนี้ เช่น วงเงินให้กู้ การรับชำระหนี้ และยอดเงินคงเหลือ

2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ ค่าหุ้น เงินรับฝากรายตัว ใช้บันทึกควบคุมเงินที่สมาชิกนำมาฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นเงินออมตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกับยอดเงินฝากธนาคารและย้ายคืนให้สมาชิก

2.4 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น/บริจาค ใช้บันทึกรายละเอียดทรัพย์สิน ที่สมาชิกขอชำระเป็นค่าหุ้นแทนเงินสด แต่จะ ไม่มีการบันทึกรับในสมุดบัญชีรายรับจนกว่าจะมีการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นจริง ๆ หรือทรัพย์สินที่ได้จากการรับบริจาคโดยปราศจากภาระผูกพัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ใช้แนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยวิธีการประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น

1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการ และของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบ คือ หน่วยระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการประเมินโครงการหมู่บ้าน โคกสะอาดอน มีครัวเรือนทั้งหมด 76 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 278 คน เป็นชายจำนวน 133 คน หญิงจำนวน 145 คน

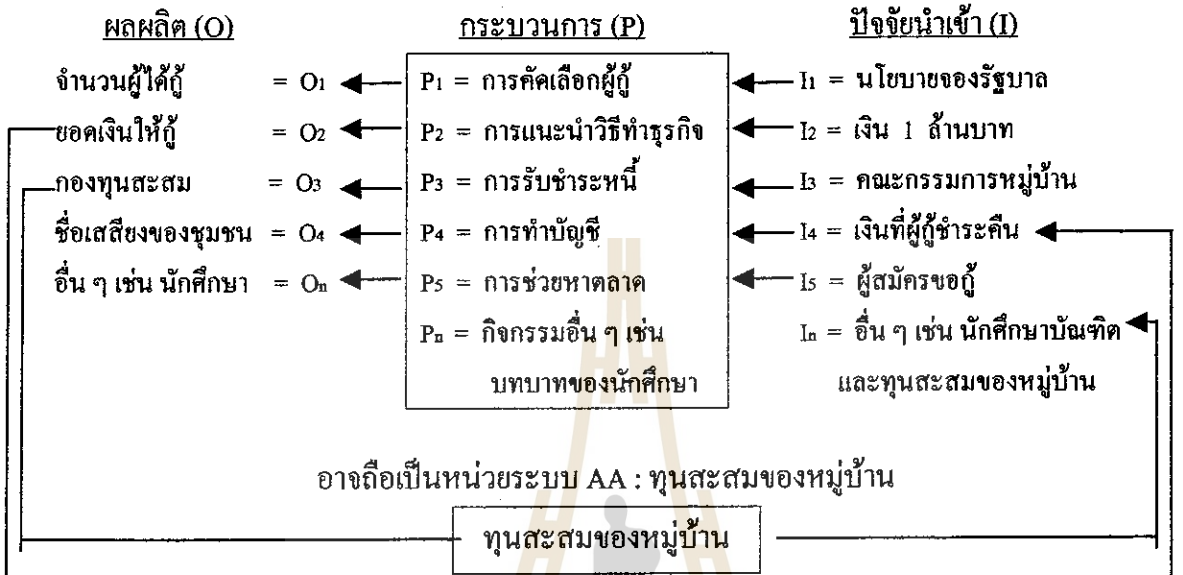
กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน โดยวิธีการสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งจำแนกออกได้ ดังนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 15 คน
2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 91 คน
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 53 คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน 38 คน
2.3 ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 115 คน
2.4 ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน 2 คน
2.5 ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 2 คน

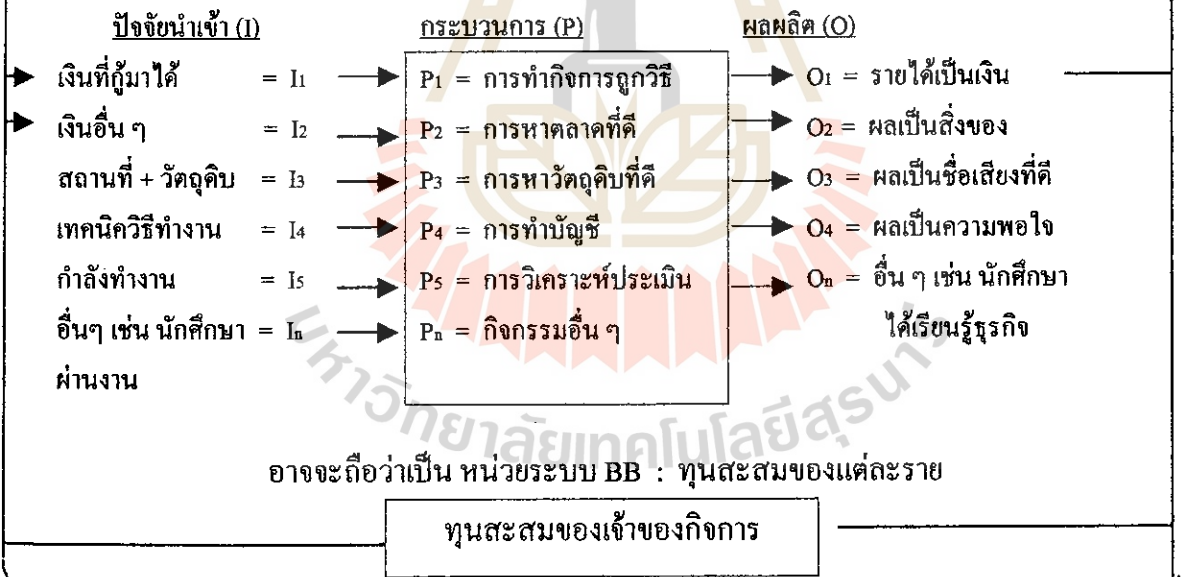
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ซิฟฟ์โมเดล มีส่วนประกอบดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (B₁...B_n)

บริบท (C)

แผนภาพที่ 1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 1 แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และผู้กู้ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 1.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 - 1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 - 1.5 ผู้สมัครขอกู้
 - 1.6 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน
2. กระบวนการ ได้แก่
 - 2.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 2.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจใหม่
 - 2.3 การรับชำระหนี้
 - 2.4 การทำบัญชี
 - 2.5 การช่วยหาคตลาด
 - 2.6 บทบาทของนักศึกษา
3. ผลผลิต ได้แก่
 - 3.1 จำนวนผู้ได้กู้
 - 3.2 ยอดเงินให้กู้
 - 3.3 กองทุนสะสม
 - 3.4 ชื่อเสียงของชุมชน
 - 3.5 นักศึกษามานงาน

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 เงินที่กู้มาได้
 - 1.2 เงินอื่น ๆ
 - 1.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 1.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 1.5 กำลังทำงาน
2. กระบวนการ ได้แก่

- 2.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 2.2 การหาตลาดที่ดี
- 2.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 2.4 การทำบัญชี
- 2.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3. ผลผลิต ได้แก่

- 3.1 รายได้เป็นเงิน
- 3.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นถึงของ
- 3.3 ผู้ที่ช่วยกิจการ
- 3.4 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- 3.5 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินมีดังนี้

4.1 แบบสอบถาม ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคดีที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.2 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนใน

ทักษะของประชาชน

- โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

4.3 แบบสังเกต

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้จากการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- 5.1 ทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
- 5.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล
- 5.3 ทำการเก็บรวบรวมจากผู้นำชุมชน ประธานกองทุน คณะกรรมการและประชากรในหมู่บ้าน
- 5.4 สรุปลวิเคราะห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

- 6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่
- 6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ ซึ่งเก็บรวบรวมจากพัฒนากร หัวหน้าชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

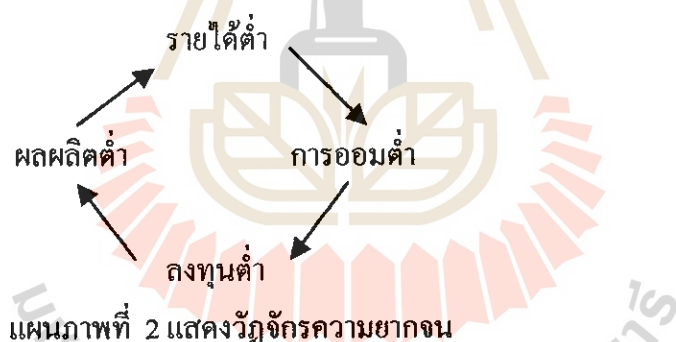
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

(อดิพันธ์ จันตะนี, ทับทิม วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538)

กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวัน ๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือเพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่มีเงินเพื่อเงินออม ไม่มีการลงทุน การลงทุนไม่มีหรือการลงทุนต่ำ ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ ซึ่งจะวนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่อย่างนี้ตลอดไปเป็นวงกลมตามรูป

แผนภาพที่ 2 แสดงวัฏจักรความยากจน

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะทำให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรแห่งความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะ

เพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักร อันเป็นรากฐานของความยากจนได้

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า SMEs คือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสมมีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์ของ SME

1. ช่วยการสร้างงาน
2. สร้างมูลค่าเพิ่ม
3. สร้างเงินตราต่างประเทศ
4. ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า
5. เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
6. ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม

จากต่างประเทศ

7. เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ “เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล

เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเองจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่าโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือการส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์ และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญาทางท้องถิ่น แหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจในชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืน และมั่นคงต่อไป

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ : 2545 : 16) กล่าวว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมา ก่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาก่อนข้างสูง คือ 3.9% ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5% เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่าครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3% เป็น 3-3.5% เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ต่อเคาถึงการฟื้นตัวในครึ่งปี หลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลมีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบาย กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ธนาคารประชาชน การพักหนี้เกษตรกร 30 บาท รักษาทุกโรค หนึ่งผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ส่วนแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะการ ผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ ประชาชนเกิดพฤติกรรมการสร้างหนี้ในอนาคต ตลอด 1 ปีที่รัฐบาลเข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ ธนาคารของรัฐ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาด กลางและขนาดย่อม หรือ เอสเอ็มอี อาทิ กรุงไทย ตั้งเป้าไว้กว่า 50,000 ล้านบาท ในขณะที่บรรษัท เงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไป ได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลเข้าไปให้ความ ช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทาง การคลัง จนส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศขึ้นไปสูงกว่า 62% ของจีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการ ส่งผลให้จีดีพีไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมาและไตรมาสแรกของปีนี้ขยับมาสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการ ท่องเที่ยวและรายได้จากส่งออกเป็นอีกความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกของปีนี้ คาดว่าจะมี รายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิดลบ 1.5 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะ ไตรมาส 2 กลับสูงกว่า 3.4% ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้า ครึ่งปีแรกคิดลบ 4.2% เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขไตรมาส 2 กลับเป็น บวก 2.0% จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกปีนี้ สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่า ตัว คือ 1317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นผ่าน ภาครัฐที่ผ่านมาเวลานี้เริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือน มิถุนายน 2545

อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้าที่อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้ถึงการใช้จ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57 – 66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีพแล้วยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย มีสาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง “คนกับดิน น้ำ อากาศและป่าไม้” เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ “ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค” ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ดินไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ ดูดความชื้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่า ไม้ป่าสูญพันธุ์ น้ำป่าไหลหลากท่วมที่ทำกินผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลกดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและร่วมทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

1.1.5 ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สารสถิติ ประจำเดือน พฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.3) โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากกาเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำนาเกษตร และเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือ

มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้ การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือนขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้ง กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2 – 4 ในด้านค่าใช้จ่าย ของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ ที่มีการใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3 – 5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9 – 10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่น ๆ

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40–40) ภายหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองกลับมีส่วนลดลง เหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังเกิดวิกฤตนั้น น่าจะมาจาก ปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับไปสู่ภูมิภาคเดิม ทำให้ ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้นประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับ ที่พอเพียง และภาวะการผลิต การเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนชนบท ต้องประสบกับปัญหา การผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนใน ชนบทเพิ่มมากขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่ายควรต้องตระหนักให้ความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งของเป้าหมาย “การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ภายใน โครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติด้านศักยภาพ การริเริ่ม และขยายผลิตภาพภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริการ จัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ ก่อนการกระจายผลผลิต สู่นอกหรือประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียง สำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

(มติชน ประจำวันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10) วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ “เจนเนอเรชันเอ็กซ์” มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต (มติชน, 5 ส.ค. 2545 : 10) คือการได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียสละ การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตข้างหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้ความสำคัญครอบครัว เป็น “สิ่งสำคัญในชีวิต” ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้

สังคมประเพณี	สังคมสมัยใหม่ / ยุคโลกาภิวัตน์
สังคมเกษตรกรรม	สังคมที่มุ่งพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม
วัฒนธรรมพุทธ (ไม่โลก ไม่สะสม)	ทุนนิยม (ใช้เงินและสะสม)
วัฒนธรรมชุมชน	ก้าวสู่ชีวิตแบบเมือง
ยึดถือสอง คองตีบสี่	กฎหมาย
ครอบครัวเครือญาติ	ปัจเจกนิยม
ใกล้ชิดธรรมชาติ	มุ่งมั่นเอกชนะธรรมชาติ
ระบบอุปถัมภ์	การพยายามพัฒนาเข้าสู่ประชาธิปไตย

ตารางที่ 1 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

(วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2544 ปีที่ 14 หน้า 5 – 12) ได้ดังนี้

ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบัน เป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรมจากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้นเป็นไปรวดเร็วผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทย ที่เปิดกว้างยอมรับการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ ก่อให้เกิดความหวังใจการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ห้าทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภา

วัฒนธรรมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปีนี้เอง (พ.ศ. 2537) ก็มีโครงการส่งเสริมรณรงค์รักษาวัฒนธรรมไทย มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ ซึ่งในทัศนะของผู้รณรงค์ได้แก่ ประเพณีต่าง ๆ ศิลป (แบบไทยเดิม) และค่านิยมที่ดี เช่น ความมีน้ำใจ (ไม่พูดถึงการชอบเล่นการพนัน คี๋มสุรา และค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำในการจัดงานบวช งานแต่งงาน ซึ่งดูเหมือนเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยเช่นกัน)

สภาพปัญหาของโลกในทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพมลภาวะต่าง ๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการกระจายตัวของความมั่งคั่ง และปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่วความอดอยาก การแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมืองสงครามระหว่างเชื้อชาติ และชุมชนต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายด้านหลายประการของอารยธรรมโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูล และสามารถพึ่งตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนาแทนการล่องลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลก โดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่น ๆ ได้

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโคกสะอาด

หมู่บ้านโคกสะอาด เดิมเป็นหมู่บ้านขามทะเลสอ ได้แยกตัวออกมาเป็นหมู่บ้านโคกสะอาดในปี พ.ศ. 2527 คนกลุ่มแรกที่ก่อตั้ง คือ นายต่วน นางแตง ศรีพลกรั้ว ได้ออกมาจากบ้านขามทะเลสอ (หมู่ที่ 1) เข้ามาจับจองพื้นที่ปลูกบ้านเรือน และทำมาหากิน ปัจจุบันเรียกว่า หยอม ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ต่อมาได้ชวนเพื่อนชื่อนายอินทร์มาอยู่ด้วย แต่นายอินทร์พบว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของเพื่อน จึงย้ายมาตั้งบ้านเรือน และทำมาหากินทางตอนใต้ หลังจากอยู่บริเวณนั้น ก็ได้มีลูกหลาน และตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย ปัจจุบันเรียก หยอมมูหญ้า ที่มีชื่อว่าบ้านโคกสะอาด เพราะบริเวณของหมู่บ้านเคยมีต้นกระซอนขึ้นจำนวนมาก จึงเรียกโคกกระซอน เรียกต่อ ๆ กันมาจน ชื่อเพี้ยนเป็น “โคกสะอาด”

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ในปัจจุบันหมู่บ้านโคกสะอาดมีจำนวนประชากร 278 คน เป็นเพศชาย 133 คน เพศหญิง 145 คน ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18ปี – 50 ปี ดังแสดงในตารางที่ 2

ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)
1 วัน - 3 ปีเต็ม	6
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	6
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	27
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	9
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	21
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	149
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	26
60 ปี 1 วันขึ้นไป	34

ตารางที่ 2 การจำแนกช่วงอายุประชากรในหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพ ชาวบ้านในหมู่บ้านโคกสะอาด จะประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป แต่ส่วนใหญ่อาชีพของชาวบ้านในหมู่บ้านโคกสะอาด คือ อาชีพทำนา ส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินของตนเอง

การศึกษา ในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่จะเรียนโรงเรียนใกล้บ้าน คือ โรงเรียนบ้านขามทะเลสอ ระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่จะเข้าเรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ คือ โรงเรียนขามทะเลสอ ส่วนในระดับอุดมศึกษา และปริญญาตรีจะเข้าเรียนในตัวเมือง จังหวัด นครราชสีมา

แหล่งน้ำปัจจุบันหมู่บ้านโคกสะอาด มีแหล่งน้ำเพื่อบริโภค 3 แหล่ง คือ

1. บ่อน้ำดิน 14 บ่อ มีประจำในบางครัวเรือน
2. บ่อน้ำบาดาล 2 บ่อ มีไว้ใช้ประจำหมู่บ้านในยามขาดแคลน
3. น้ำประปาประจำหมู่บ้าน มีใช้เฉพาะห้วยอมศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของหมู่บ้านอยู่ระดับปานกลาง มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ สามารถแบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกร ค้าขาย และรับจ้าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร เช่น ทำไร่ ทำสวน ทำนา และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพเดิมทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จะมีเพียงบางส่วนที่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับจ้างเป็นอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านโคกสะออนทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ การนับถือศาสนาของชาวบ้าน จะมีลักษณะเป็นแบบศาสนาผีบอด คือ นับถือกันตามบรรพบุรุษ วัตถุประสงค์ของชาวบ้าน ในเรื่องพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ ในหมู่บ้านโคกสะออนนั้น ไม่มีวัดตั้งอยู่ ผู้คนในหมู่บ้านจะอาศัยวัดใกล้เคียง คือ วัดบ้านขามทะเลสอ ซึ่งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี เมื่อมีประเพณีงานบุญต่าง ๆ ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่วัดเสมอ เช่น วันสงกรานต์ มีการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ สรงน้ำพระ เป็นต้น

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในหมู่บ้าน โคกสะออนบางครัวเรือน ไม่ได้ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว ลักษณะดังกล่าวคือ จะประกอบอาชีพแบบทฤษฎีใหม่ ผลผลิตสามารถหมุนเวียนกันออกขายสู่ตลาดได้ ก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในครอบครัว

2. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

ในช่วงปีใหม่ของทุกปีชาวบ้านจะร่วมกันนำเสื้อผ้าเก่า ๆ ที่ไม่สวมใส่แล้ว ไปบริจาคให้แก่ผู้ที่ยากจนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานในการดำเนินงานดังกล่าว

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันในแต่ละอาชีพเพื่อเกื้อกูลกันช่วยกันแก้ไขปัญหาในอาชีพของตนเพื่อส่งเสริมให้แต่ละอาชีพพัฒนาต่อไป

4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง ปัจจุบันคนหนุ่มคนสาวในหมู่บ้านมักจะออกไปทำงานที่อื่น ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงเป็นคนสูงอายุ ทำให้ขาดกำลังคนรุ่นใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ช่วยปรับปรุงให้หมู่บ้านเจริญยิ่งขึ้น

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหมู่บ้านโคกสะออน แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในที่นี้ ผู้ประเมินได้ทำการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านโคกสะออน จากการสัมภาษณ์ การสังเกต พฤติกรรม การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจ สนใจ

และให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี ญาติจากจำนวนสมาชิกของกองทุนมีจำนวน 91 คน มีผู้กู้เงินจำนวน 53 ราย ล้วนแล้วแต่นำไปพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล

2. จำนวนเงิน 1 ล้านบาท กองทุนหมู่บ้านโลกสะออน ปัจจุบันได้ปล่อยให้ผู้กู้จำนวน 1,029,500 บาท ยังคงมีเงินคงเหลือจำนวน 15,000 บาท มีบางส่วนที่ชำระเงินก่อนกำหนด ไม่มีปัญหาในการชำระคืน เนื่องจากยังไม่ครบกำหนดการชำระหนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ผู้ไปจะนำเงินผู้ไปใช้ตามโครงการที่เสนอผู้ไปจริง เพราะที่ผู้ไปจะนำไปใช้พัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น

3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มาจากการทำประชาคม เลือกขึ้นมาโดยชาวบ้านมีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยแต่ละคนแต่งตั้งตำแหน่งให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และความถนัดของคนคนนั้น คณะกรรมการส่วนใหญ่มีงานประจำอยู่ จึงไม่ค่อยมีเวลาในการบริหารงานกองทุน จะมีคณะกรรมการทำงานกันอย่างจริงจัง แต่เพียง 4 – 5 คน ฉะนั้นการจัดการบริหารเงินกองทุนจึงไม่ดีเท่าที่ควร

4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินกองทุนในหมู่บ้านโลกสะออนนั้น ส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่า จะต้องชำระคืนเมื่อครบกำหนด 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 บาทต่อปี ถ้าเลยกำหนดครบ 25 สตางค์ต่อวัน และที่ผ่านมาผู้กู้ชำระคืนก่อนกำหนด 5 ราย

5. ผู้สมัครขอผู้ จะต้องเป็นสมาชิกเงินออมในหมู่บ้าน และมีโครงการที่สามารถทำได้จริงให้คณะกรรมการพิจารณา

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านร่วมกันตัดสินใจผู้กู้ในแต่ละราย ตามโครงการว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน มีความสามารถในการชำระหนี้คืนเงินผู้ได้หรือไม่ ถ้ารายใดมีประวัติทางการเงินไม่ดี หรือไม่มีความสามารถในการชำระหนี้คืน คณะกรรมการจะไม่อนุมัติเงินผู้ในรายนั้น หรืออนุมัติเงินผู้ให้แต่จะรับในจำนวนที่น้อยกว่าวงเงินที่ขอผู้ จึงทำให้ผู้ที่ไม่ได้รับอนุมัติ หรือได้อุมัติเงินผู้ในจำนวนที่น้อยมีปฏิกิริยา และแสดงความไม่พึงพอใจต่อคณะกรรมการ จะต่อว่า และขอลาออกจากการเป็นสมาชิกกองทุน หรือไม่จ่ายเงินออมแก่คณะกรรมการ ทำให้ยอดสมาชิกมีจำนวนลดลง และเงินสะสมก็ลดลงตามไปด้วย

2. การรับชำระหนี้ พบว่า ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้ คือ เภรุธฤฎิก เมื่อผู้กู้ครบกำหนดในการชำระหนี้ จะนำเงินมาส่งให้กับเธรุธฤฎิก ซึ่งเธรุธฤฎิกจะบันทึกรับในสมุดบัญชีมูลหุนี้

3. การทำบัญชี สำหรับกองทุนหมู่บ้าน โลกสะอาด ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชี มีความสามารถและชำนาญในการทำบัญชี ได้รับการฝึกอบรมทางด้านบัญชีจากหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นอยู่เป็นระยะ ๆ การจัดทำบัญชีจึงไม่มีปัญหา

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A ได้แก่

1. ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้ของหมู่บ้าน โลกสะอาด มีจำนวน 53 ราย คิดเป็นจำนวนเงิน 1,029,500 บาท มีผู้กู้เงินก่อนกำหนด 5 ราย เป็นเงิน 79,500 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง จำนวนสมาชิก 91 ราย มีจำนวนผู้กู้ได้เพียง 53 ราย ยังมีผู้รออยู่อีกเนื่องจากจำนวนเงินไม่พอให้กู้ จากการรับสมาชิกทำให้มีทุนสะสมในหมู่บ้าน 1512.18 บาท ผู้กู้สามารถนำเงินที่นำไปพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น พร้อมกับเกิดกิจการใหม่ในหมู่บ้าน คือ ร้านค้าประจำหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอีก 1 ร้าน

3. ผลกระทบทางอ้อม ผู้กู้สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แพงมากนัก สร้างอาชีพ สามารถนำข้อมูลในแต่ละหมู่บ้านมาเปรียบเทียบกัน เกิดการเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้าน และภาครัฐ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.2.1 ผลการประเมินลบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในหมู่บ้าน โลกสะอาด แบ่งเป็นอาชีพในการกู้ 3 ประเภท คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช, ทำนา, เลี้ยงสัตว์) อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้าง ทั้ง 3 อาชีพ ผู้กู้นั้นมีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้ได้ไปทำการปลูกผักกันมาก เพราะเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่ ปู่ย่าตายาย ผู้กู้จึงมีความถนัดมีความชำนาญในการทำอาชีพนี้ และประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กุนำเงินที่กู้มาลงทุนเพิ่มเติมเพราะเป็นอาชีพที่ตนทำมาก่อนแล้ว มีความชำนาญและมีประสบการณ์ นำเงินที่กู้มากไปขยายกิจการเพิ่มเติมเพื่อที่จะได้มีผลกำไรมากขึ้น สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น เงินที่กู้ออกไปไม่ใช่หมดในทีเดียว บางครัวเรือนจะแบ่งเงินกู้ออกเป็น 2 ส่วน คือ นำเงินไปลงทุนกิจการเดิม ส่วนเงินที่เหลือจะนำมาประกอบอาชีพเสริมให้แก่คนในครอบครัว เช่น ค้าขาย เสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง ในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนา ก็จะเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้ซื้อปุ๋ย การทำลักษณะนี้ทำให้ชาวบ้านไม่ขัดสนยามต้องการใช้เงิน

2. เทคนิควิธีทำงาน ผู้กุนั้นมีประสบการณ์ในอาชีพแต่ละคน จะมีเทคนิคเฉพาะตัว เช่น การทำนา ช่วงนี้ควรใส่ปุ๋ยสูตรใด ชาวบ้านจะมีการวางแผนกันไว้ล่วงหน้า

และเตรียมตัวรับสถานการณ์เฉพาะหน้าอยู่เสมอ หรือป้องกันเพื่อไม่ก่อความเสียหายกับผลผลิตของตน จึงทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธี ของผู้ดูแลราย จากโครงการของผู้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้กู้จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรายกรณี พบว่า ผู้กุนำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่ในระยะเวลาที่จะต้องชำระคืนกับผลผลิตที่จะได้รับนั้น ยังไม่สามารถเห็นผลได้ชัด ซึ่งในหนึ่งปี อาจเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไปสำหรับคนที่กู้เงินไปเลี้ยงสัตว์ เช่น ชี้อัวมาเลี้ยง อัวได้รับการผสมพันธุ์อยู่ในช่วงระยะตั้งท้อง ผลผลิตยังไม่ออกมา ก็ครบกำหนดการชำระหนี้ จึงเป็นปัญหาต่อเกษตรกรบางราย

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ สามารถนำไปสร้างรายได้แก่ตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลกระทบโดยตรง มีเงินเข้ามาช่วยให้ผู้กู้รู้จักบริหารงานให้ถูกต้อง สามารถที่จะขยายกิจการเดิมของคนให้มีความเข้มแข็งเลี้ยงคนในครอบครัวได้

3. ผลกระทบโดยอ้อม เมื่อกิจการมีความเข้มแข็ง สามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้ เกิดการขยายกิจการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเอง

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

3.1 จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ทำนา ทำไร่ ปังจัญนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ข้าว และพันธุ์มันสำปะหลัง มีกระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ การดูแลรักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช และมีการดูแลใส่ใจเป็นพิเศษ ในกรณีที่สภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิต ทำให้กระบวนการดำเนินการผลิต ดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่พอใจของลูกค้าและตลาด ที่มีปริมาณที่พอเพียงที่จะใช้ในครอบครัว และการส่งออกสู่ตลาด

3.2 อาชีพทำสวน ปังจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ พันธุ์พืช มีกระบวนการ ดูแลรักษาเป็นอย่างดี สารเคมีเร่งการเจริญเติบโต เคมีกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช มีกระบวนการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ทำให้ได้ราคา ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะต่อความต้องการของตลาด ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อผู้ประกอบการ

3.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปังจัญนำเข้าที่ดีได้แก่ พันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์เป็นพันธุ์ที่ลูกค้าและตลาดต้องการ และอาหารสัตว์ มีกระบวนการที่ดี คือ มีการสร้างโรงเรือนที่แข็งแรง และเหมาะสม อากาศถ่ายเทสะดวก มีการดูแลโรงเรือน และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม กับความต้องการของ

สัตว์ และมีปริมาณที่พอเหมาะ กับผู้ประกอบการสามารถควบคุมดูแล ให้กิจการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการมีระเบียบวินัยในการทำงาน เคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น

4.2 ผลที่เกิดจากการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักนำเงินไปพัฒนาอาชีพ และสร้างงานให้แก่คนในหมู่บ้าน

4.3 ผลที่เกิดจากการมีเงินฝากสัจจะ พบว่า ประชาชนมีนิสัยรักการออมมากขึ้น

4.4 ผลที่เกิดจากการมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวม รู้จักการให้อภัยและมีน้ำใจ และส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

พบว่า ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน มีสมาชิกในชุมชนในความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน ในระบบการบริหารกองทุนหมู่บ้าน มีคณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 15 คนเป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 7 คน คณะกรรมการจะช่วยกันสร้างระเบียบกองทุนขึ้นมา เมื่อผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกแล้ว ก็จะบริหารและปฏิบัติไปตามนั้น ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการมีดังนี้ มีการประชุมของคณะกรรมการ มีการรับสมัครสมาชิก มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน มีการรับเงินฝาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินใจในการปล่อยเงินกู้ จะมีระเบียบการขอกู้ มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย ซึ่งจำนวนผู้กู้ได้รับการพิจารณาเงินกู้ ในการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่กันออกอย่างชัดเจน

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. การมีส่วนร่วม ในการจัดตั้งกองทุน ประชาชนให้ความร่วมมือร่วมใจ ในการจัดตั้งกองทุนให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน
2. การมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ประชาชนในหมู่บ้านมีพื้นฐานในด้านการบริหารองค์กร ทำให้ง่ายต่อการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

1. สมาชิกบางรายไม่พอใจจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ

2. คณะกรรมการไม่มีเวลาในการบริหารกองทุน การบริหารงานทุกอย่างจึงตกอยู่ที่ประธานกองทุน

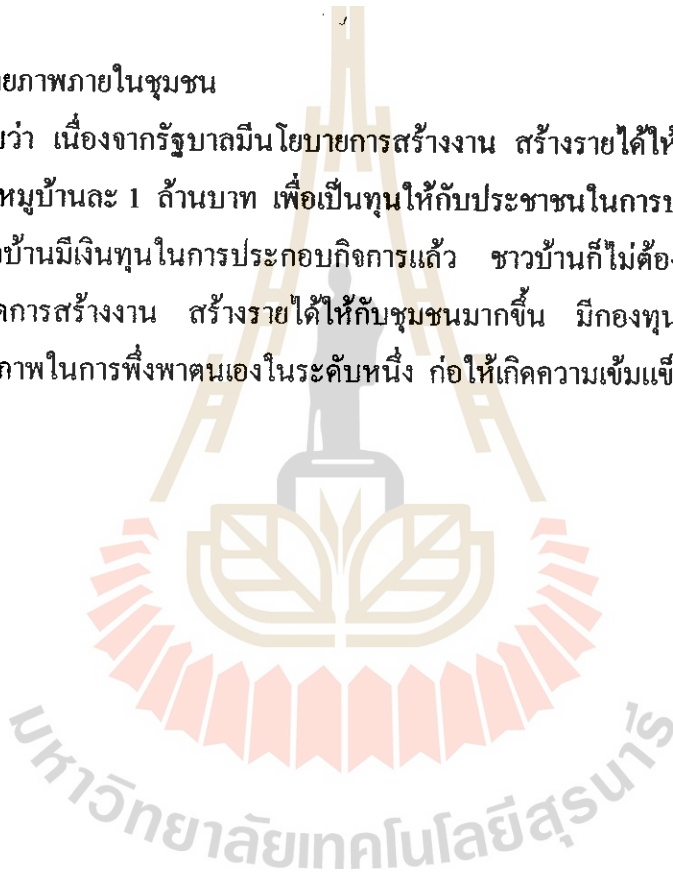
5.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้

พบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญในสิ่งนี้ โดยการรวมกลุ่มกันในแต่ละอาชีพ แลกเปลี่ยนความรู้กัน ช่วยเหลือกันเพื่อให้อาชีพของตนมั่นคง พร้อมทั้งภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุน แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด

เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างค่อเนื่อง ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัว พัฒนาอาชีพของตนอยู่เสมอ ขวนขวายหาความรู้จากองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาแก้ไขในส่วนที่ยังผิดพลาดอยู่

5.4 ศักยภาพภายในชุมชน

พบว่า เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน โดยให้มีกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนให้กับประชาชนในการประกอบกิจการภายในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านมีเงินทุนในการประกอบกิจการแล้ว ชาวบ้านก็ไม่ต้องอพยพออกไปทำงานต่างถิ่น ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น มีกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล อภิปรายผล

1.1 สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อทราบถึงความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่ายภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
4. เพื่อสร้างศักยภาพภายในหมู่บ้าน

1.1.2 วิธีดำเนินงาน

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุน หมู่บ้านโคกสะอาด มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด
3. ใช้ชีพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

5. สรุปข้อมูล

1.1.3 ผลการดำเนินการ

1. การบริหารกองทุนของคณะกรรมการหมู่บ้านโคกสะอาด ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ยังไม่พบปัญหาอะไรมากนัก เนื่องจากยังไม่ครบวาระการชำระหนี้ ทำให้คณะกรรมการสามารถดำเนินงานกองทุนไปได้ด้วยดี

2. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมกองทุน ทางคณะกรรมการได้พิจารณาจัดสรร และอนุมัติวงเงินกู้ให้ผู้ขอกู้ตามความเหมาะสม และตามความสามารถ ในการดำเนินการของ โครงการที่ขอกู้ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกกองทุน และชาวบ้านบางกลุ่มในเรื่องความ โปร่งใส ความยุติธรรมของคณะกรรมการ แต่มีบางส่วนที่ไม่พอใจเนื่องจากได้รับการอนุมัติเงินกู้ น้อยกว่าจำนวนที่ขอกู้

3. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ พบว่าทางคณะกรรมการกองทุนได้มีการ คัดเลือก จากผู้ที่มาเสนอโครงการขอเงินจากกองทุน โดยได้พิจารณาจากความเหมาะสมของ โครงการ และศักยภาพในการชำระหนี้ มีความประพฤตินี้ที่เหมาะสม โดยการพิจารณาดังกล่าว ต้องมีความยุติธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

4. กระบวนการทำบัญชี พบว่า คณะกรรมการขาดความสามารถในการทำ บัญชี จึงเป็นภาระแก่ประธานกองทุน ต้องหาผู้มีความรู้เข้ามาช่วยสอน และทำบัญชีให้แก่กองทุน หมู่บ้าน

5. สมาชิกผู้กู้เงินส่วนใหญ่นำเงินที่ขอกู้ไปลงทุนตามโครงการขอกู้ แต่ยังมี สมาชิกอีกบางส่วนได้ใช้เงินที่ขอกู้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

6. โครงการของผู้กู้แต่ละราย เป็นโครงการเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา ยังไม่มี ที่เป็นโครงการใหม่เข้ามา เนื่องจากอาชีพเดิมจะเป็นอาชีพที่ผู้กู้ถนัดและคิดว่าจะ ไม่ทำให้ขาดทุน

1.2 อภิปรายผล

1.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการจัดการกองทุน หมู่บ้าน โลกสะอาด

การเกิดกองทุนหมู่บ้าน โลกสะอาด เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น พร้อมทั้งมีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้าน การจัดโครงสร้าง องค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่าง ถูกต้อง ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ภายในชุมชน

1.2 การมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนถือเป็นพื้นฐานในการบริหาร จัดการเงินด้านต่อไป

2 ปัจจัยด้านลบ

1. ความไม่พึงพอใจของผู้ทำให้การบริหารงานไม่ราบรื่น เนื่องจากมีแรงกดดันจากคนภายในหมู่บ้าน
2. คณะกรรมการไม่มีเวลาในการบริหารกองทุน เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่มีงานประจำทำอยู่แล้ว

1.2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

กลุ่มสมาชิกที่ประกอบอาชีพคล้ายกันจะรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้องค์กรเกิดความแข็งแกร่งในการดำเนินงานของโครงการตลอดจน การสร้างเครือข่ายกันภายในองค์กรภายนอกชุมชนของตนอีกด้วย

1.2.4 ศักยภาพภายในชุมชน

คนในหมู่บ้านโคกสะอาดอน มีความซื่อสัตย์ร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และยังประกอบอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้าน

1.2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1. ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้น และดอกเบี้ย ทำให้กองทุนเติบโตเกิดการหมุนเวียน ผู้ที่รอกู้ก็สามารถกู้ได้
2. ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดปล่อยภาระสินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน
3. ผลกระทบโดยอ้อม ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไป คือ มีการสร้างงานให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีงานทำ ไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น ก่อให้เกิดสันติสุขในหมู่บ้าน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

ระยะเวลาในการส่งเงินกู้เนื่องจาก 1 ปี ผู้กู้ที่กู้เงินไปประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ยังไม่สามารถทำผลผลิตให้เป็นกำไรได้ ควรขยายเวลาเพิ่มขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1. อยากให้มีหน่วยงานของรัฐบาลเข้ามาช่วยส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การทำบัญชีตามความต้องการของภาครัฐนั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ไม่ได้จบการศึกษาสูงมากนัก ควรจะมีหน่วยงานของรัฐบาลโดยเฉพาะเข้ามารับทำบัญชีเอง

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุน

1. อยากให้มีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอกู้ เนื่องจากคนที่จำเป็นต้องใช้เงินก็มีอีกเยอะ

2. อยากให้หน่วยงานรัฐบาล ออกสำรวจบ่อย ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกองทุนตระหนักถึงความสำคัญของเงินกองทุน

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป

อยากให้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน เพื่อให้หมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม

บรรณานุกรม

- การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ. (วันที่ 4-7 สิงหาคม พ.ศ.2545). ฐานเศรษฐกิจ. หน้า 16.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด. (2544). ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด. นครราชสีมา. (เอกสารอัดสำเนา)
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). คู่มือการทำบัญชีและรายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตรพริ้นติ้ง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). คู่มือการพิจารณาเงินสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตรพริ้นติ้ง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.(2544). คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ: บริษัท สหการพิมพ์ จำกัด.
- จำเนียร สุขหลายและคณะ. (2544). รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). การประเมินโครงการวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพฯ: บริษัท ดันอ้อ จำกัด
- สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. (2545). ชุดวิชาสารนิพนธ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน.นนทบุรี: บริษัท เอสอาร์ พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

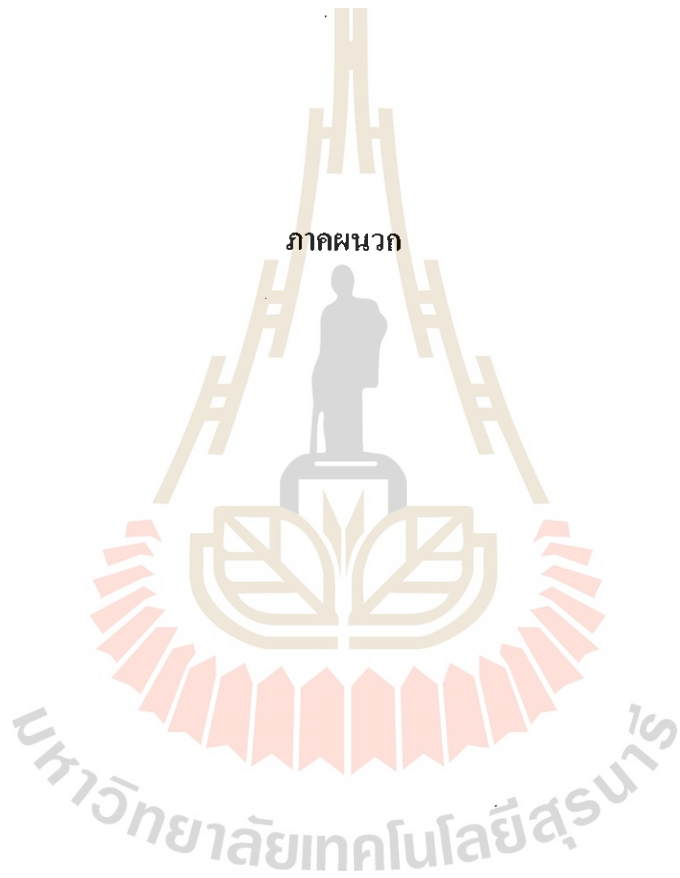
สำนักมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.(2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.นนทบุรี: บริษัท เอส อาร์
พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สำนักมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.(2545). ชุดวิชาการจัดการประเมินเพื่อพัฒนา. นนทบุรี:
บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

อภิรักษ์ จันตะนี, ทับทิม วงศ์ประยูร. (2538). มนุษย์กับเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: มปท.

ภาคผนวก

โรงเรียนประจำหมู่บ้าน

ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านโคกสะอาด

วัดขามทะเลสอ ซึ่งชาวบ้านใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

ระบบประปาชนบท หมู่บ้านโคกสะอาด

บ้านโลกสะอาด หมู่ที่ 6 ต.บึงพระลานชัย อ.บึงพระลานชัย จ.นครราชสีมา

เกษตรกรผู้ปฏิบัติงาน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวชินารักษ์ นาคประสิทธิ์

วันเดือนปีเกิด 20 มกราคม 2520

ภูมิลำเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วุฒิการศึกษา

-การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา

-การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยาหันตรา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

-การศึกษาระดับปริญญาตรี

วิทยาศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกวิศวกรรมทั่วไป คณะเกษตรศาสตร์บางพระ

วิทยาเขตสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี